

kerhot

Osakuntien renessanssi: Vanhassa vara parempi?

Ihmisten sekä sosiaalisten, taloudellisten että yhteiskunnallisten toimintojen yhtenä keskeisenä piirteenä näyttää olevan näiden toimintojen enemmän tai vähemmän säännöllinen jaksollisuus. Muotia seuraavat tiedävät, milloin on muodista esiintyä 1930-luvun hengessä tai milloin sota-aikojen army look hallitsee markkinoita. Populaarikulttuurin alueella **Paul Anka** ja **Olavi Virta** ovat kokeneet toisen tulemisensa. Beatlesit ovat tänään esillä kuin 60-luvulla konsanaan.

Yliopistoissakin ilmiö tunnetaan. Parin viime vuoden aikana toteutettujen tutkimusraporttien jälkeen suuri osa 1970-luvun radikaaleista muutoksista on kumottu ja tutkimukset muistuttavat erityisesti rakenteeltaan ennen 1970-lukua voimassa olleita tutkimuksia. Sisällöllistä kehitystä on luonnollisesti tapahtunut kummassakin uudistuksessa ja jatkuvana prosessina väliaikanakin.

Osakunnista ainejärjestöihin

Aina 1960-luvulle saakka osakuntalaitos muodosti yliopistojen ylioppilaskuntien ylivoimaisesti tärkeimmän alajärjestöorganisaation. Pakkojäsenyys ylioppilaskunnissa sai seurakseen velvollisuuden kuulua myös johonkin osakuntaan. Osakunnat mm. huolehtivat uusien ylioppilaiden, fuksien, koulutuksesta täysivaltaiseksi ylioppilaskunnan jäseniksi, civiksiksi. Tee- ja kuntailtojen sekä erilaisten jumitaisuuksien isännän apuna toimien, pöytiä ja tuoleja järjestellen ja ovimikkona seisoen olen minäkin itselleni Turun yliopiston ylioppilaskunnan civiksen arvon 1960-luvun alussa hankkinut.

Mainitun vuosikymmenen puolivälissä osakuntalaitoksen merkitys kuitenkin romahti. Jäljelle jäivät huoneistot ja vähäistä huvitoimintaa. Ainejärjestöt ottivat osakuntien paikan ylioppilaiden tärkeimpänä osallistumismuotona. Ainejärjestöt pitivät yhteyksiä laitoksiin, huoleh-

tivat monistustoiminnasta, järjestivät ekskursioita sekä muita yhteyksiä yrityksiin ja yhteisöihin jne.

Kun suoritettiin perustutkintoni 1960-luvun loppupuolella, nostivat poliittiset ylioppilaskuntien voimakkaasti päätään. Ja seuraava vuosikymmen olikin sitten poliittisten järjestöjen valta-aikaa. Ainejärjestöt säilyttivät heikentyneinä merkityksensä, mutta osakunnat painuivat käytännössä unholaan. Tätä vaikutelmaa vielä korosti ns. uusien yliopistojen ja korkeakoulujen perustaminen, niissä ylioppilastoiminta käynnistyi ajan hengen mukaisesti lähes puhtaasti poliittisin tunneluksin.

Kun tulin Vaasaan v. 1981, ylioppilaskunta toimi täällä pienen kokonsa seurauksena yhtenä kokonaisuutena. Päätösvalta jakaantui poliittisten ryhmien mukaisesti ja lisäksi oli luonnollisesti erilaista kerhotoimintaa. Korkeakoulun monialaistuminen ja kehitys kohti yliopistoa toi kuitenkin 1980-luvun mittaan poliittisten järjestöjen rinnalle ainejärjestöt. Ensin tulivat Övertäjät, sitten Hallinnoijat, Tutti, CoMedia ja lopulta myös ylioppilaskunnan alkuperäisväestöä, ekonomiopiskelijoita, edustava Warrantti. Ylioppilaskunnan päätöksentekoolimet muodostuvat nykyään ainejärjestöistä ja Porvarien poliittisesta ryhmittymästä. Kehitys on kulkenut ainejärjestöjen suuntaan.

Uusi tuleminen

Mutta viimeisen vuoden aikana on alkanut kuulua kumppia. Osakunnat ovat tulleet myös Vaasan yliopistoon. Samoin osakuntia on perustettu erikoiskorkeakouluihin (mm. Tampereen teknilliseen korkeakouluun), missä niitä ei "vanhalla osakuntakaudella" suinkaan tunnettu. Ns. vanhoihin yliopistoihin osakunnat tekivät paluunsa jo 1980-luvulla. HYY:n äskeisissä vaaleissa kaikki kolme alajärjestöorganisaatiota - ainejärjestöt, poliittiset ryh-

mät, osakunnat - saivat vahvat ryhmittymät edustajistoon.

Vaasan yliopistossa hämäläiset - nuu usein hitaiksi mainitut - riensivät ensimmäisinä perustamaan osakuntansa. Muistan vajaa vuosi sitten eräänä toimintapäivänä syöneeni Taivaallisen tiedon aukiolla Hämäläis-osakunnan tarjoamaa mustaa makkaraa hyvällä halulla. Hämäläisten jälkeen ovat olleet asialla ainakin savolaiset, varsinais-suomalaiset ja pohjois-pohjalaiset. Kokeukseni Vaasan yliopiston nuorten osakuntien toiminnasta perustuvat edellä mainitun makkaran syönnin lisäksi tutustumiseen Varsinais-Suomalaisen osakunnan toimintaan, mutta siitä vähän myöhemmin lisää.

Osakuntien pitkä historia

Osakuntalaitoksen historia on yltä vanha kuin yliopistolaitoksen historia. Opetus oli jo vanhimmissa 1100-luvun yliopistoissa (mm. Bologna, Siena) järjestetty alueellisesti, ylioppilaiden kotiprovinssien mukaan. Pariisin yliopistossa annettiin opetus kansakuntien puitteissa (vrt. osakuntien ruotsinkielinen nimitys "nation"). Kun Turun akatemia 1640 perustettiin, niin jo 1643 päätettiin, että ylioppilaat oli asetettava maakunnittain professoreiden valvontaan. Professorit kun olivat sitä mieltä, että "ylioppilaat olivat varsin leväperäiset opinnoissaan - ahkerat poikkeuksena - ja kävivät vain silloin tällöin julkisilla luennoilla". vaivonta ulottui myös vapaaseen toverielämään: konsistori näkikin hyväksi kieltää niin osakuntakonventit kuin osallistumisen sarvi- ja absoluutio-oluella.

Osakuntalaitos oli siis aluksi yliopiston luoma organisaatio. Ylioppilaskuntaa nykyisenkaltaisena katoto-organisaationa ei ollut ja ylioppilaiden tiedekuntiin kuulumisella ei ollut merkitystä. Pitkään 1900-luvulle jatkunut osakuntien pakkojäsenyys onkin peräisin näiltä alkuajoilta. Yliopiston puolelta valvontatehtävä uskottiin osakuntien inspeh-

toireille, jotka valittiin professoreiden joukosta ottaen huomioon heidän kotiseutunsa. Osakuntien tarkastukset olivat säännöllisiä ja virallisia. Vuonna 1681 mm. pidettiin osakuntien yleistarkastus, jossa inspehtorien lisäksi olivat läsnä yliopiston rehtori ja Turun piispa **Gezelius vanhempi**. Tarkastusraportissa kerrottiin, että ylioppilaissa oli havaittu "monta kaunista alkua" ja kehoitettiin osakuntaan kuulumatomia ylioppilaita nopeasti hakeutumaan itselleen sopivaan osakuntaan.

Hyvin pian osakunnat ryhtyivät vaatimuksiin saadakseen itse vaikuttaa entistä enemmän asioihinsa. Vapaata toverielämää tuli ylioppilaille myös virallisesti sallia. Ylioppilaat halusivat itse vaikuttaa inspehtorinsa valintaan ja ottaa valinnan aikaa myöten kokonaan itselleen. Inspehtoraateista tulikin professoreiden keskuudessa haluttuja tehtäviä. Kyseessä oli kunniatehtävä, johon vielä liittyi käytännön ehtoja. Inspehtori saattoi edellyttää, että osakuntalaiset olivat läsnä hänen julkisilla ja yksityisillä luennoillaan sekä niissä väitöstilaisuuksissa, joita hän johti. Osakunnat alkoivat myös antaa inspehtoreille huomionosoituksina kalliita kunnialahjoja. Osakuntalaiset puolestaan hyötyivät siitä, että heillä oli vaikutusvaltainen professori inspehtorina. (Historiallisen osakuntalaitoksen lähteenä on tässä kirjoituksessa käytetty teosta **Matti Klinge**: Kunninkaalinen Turun akatemia 1640 - 1808, Helsingin yliopiston historia, I osa).

Uuden yliopiston uudet osakunnat

Osakunnat ovat siis tulleet myös Vaasan yliopistoon. Toiminta on toistaiseksi kokonaan ollut alkuvaiheissa kielletyn vapaan toverielämän alueella. Edes ylioppilaskunnan edustajistovaleihin osakunnat eivät (vielä?) osallistuneet. Vapaan toverielämän alueella noudatetaankin sitten osakuntien parhaita pe-

rinteitä. Järjestetään kuntailtoja ja sitsejä (taitavat olla sarvioluetkin mukana), tehdään ekskursioita niin oman paikkakunnan yrityksiin ja yhteisöihin kuin muiden yliopistojen veljes/sisar-järjestöihin ja näiden kaupunkien yritysmaailmaan. Itsenäisyyspäivän tunnelmissa järjestetään osakuntien yhteistyöllä erityiset Osakunnalliset illalliset, jotka vastannevat tietystä mielessä osakuntien perinteisiä vuosijuhlia. Osakuntien kasvun myötä varsinaisiin vuosijuhlallisuuksiinkin päästään aikanaan.

Osakunnat perustuvat edelleenkin opiskelijan kotipaikan tiedostavalle ajatukselle. Mistään kotiseutuun liittyvästä hurmahenkisyydestä ei kuitenkaan ole kyse. Tästä on osoituksena jo osakuntien välinen tiivis yhteistyö. Olen saanut kunnian tulla kutsutuksi Varsinais-Suomalaisen osakunnan inspehtoriksi. Arvostan tätä tehtävää suuresti. Olen parin viime kuukauden aikana voinut todeta, että osakunnassa toimii vielä verraten pieni, mutta sitä aktiivimpi joukko varsinais-suomalaisia ylioppilaita. Toimintasuunnitelmassa on sopiva sekoitus viihdetä ja asiaa. Ja mikä miellyttävintä, osakuntaylioppilaat ovat osoittaneet, että heillä on erityisesti ulospäin suuntautuvassa toiminnassaan "kalustetuissa huoneissa liikkumisen taito", asia jota nuorissa ihmisissä erityisesti arvostan (eipä silti, tämä ominaisuus on ollut ja on yleisestikin vallalla ylioppilaskuntamme toiminnasta vastaavien keskuudessa). Uskon "kolmikantamallin" toimivuuteen. Ylioppilaskunnassa tarvitaan poliittisia ryhmiä (kanava SYL:oon ja poliittisiin päättäjiin), ainejärjestöjä (yhteydet tiedekuntiin ja laitoksiin, oman alan työ- ja yhteiskuntaelämään) ja osakuntia (vapaa ylioppilastoiminta ja toverielämä) ja näitten yhteistyötä.

Ilkka Virtanen

Professori, Varsinais-Suomalaisen osakunnan inspehtori